

УДК 378.1:004:373.3

*Ганна Коліжук,
м. Вінниця*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто роль інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному освітньому процесі, стан розвитку в педагогів навичок використання ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти та організаційно-педагогічні умови успішності цього процесу.

***Ключові слова:** інформаційно-комунікаційні технології, система неперервної освіти, професійна компетентність, підвищення кваліфікації освітян, початкова освіта.*

Вважається, що стан освіти країни значно впливає на життя її населення, його благополуччя та особистісний розвиток. Сьогодні роль освіти інша, ніж у попередні століття. Нині на перший план виступає не засвоєння інформації та її відтворення, а підготовка до життя й діяльності у швидкозмінюваних умовах.

Освіта повинна орієнтуватись на діяльнісні, розвивальні технології, спрямовані на розвиток операцій мислення (аналізу, синтезу, порівняння, систематизації, узагальнення, конкретизації тощо); уміння вчитися, швидко приймати рішення, пристосовуватись до умов життя і праці. Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також зміни, що відбуваються в усіх сферах країни, зумовлюють необхідність активного реформування системи освіти.

Постановка проблеми. Освіта має бути спрямована на перспективи розвитку суспільства, тому в закладах освіти повинні використовуватись найновітніші інформаційні технології. Створення функціонального інформаційного середовища – головне завдання на етапі переходу до інформаційного суспільства. Першочерговим завданням є комп'ютеризація закладів освіти всіх рівнів. Відповідно змінюється і роль учителя

в цьому процесі, тому актуальним стає питання відповідності педагога новим вимогам суспільства. Одним із шляхів вирішення порушеного питання є активне використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), які забезпечують широкі можливості для розвитку професійної компетентності освітян.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемою впровадження та використання ІКТ у сфері освіти опікувались чимало вчених. Кожен із них розглядав окремі аспекти даного процесу, зокрема: значення та роль новітніх технологій у навчально-виховному процесі (М. Жалдак, В. Зінченко, Ю. Машбиць, В. Редько, Г. Скрипка та ін.); психолого-педагогічні основи впровадження ІКТ у сферу освіти (Б. Гершунський, В. Лапінський, О. Ляшенко, О. Самойленко та ін.); динаміка використання ІКТ у процесі післядипломної підготовки педагогів (А. Андрюшак, В. Білошапко, І. Богданова, Р. Гуревич, Н. Клокар, Л. Покроєва, В. Шевченко та ін.); науково-методичні засади інформаційно-комунікаційної підготовки вчителів у системі післядипломної освіти (Н. Астаф'єва, Я. Болюбаш, Я. Ваграменко, І. Воротникова, Н. Протасова, М. Цвєткова та ін.).

Метою статті є з'ясування ролі ІКТ у сучасному освітньому процесі, характеристика стану розвитку в педагогів навичок використання ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти та визначення організаційно-педагогічних умов успішності цього процесу.

Виклад основного матеріалу. ІКТ у сфері освіти використовуються як: джерело інформації; засіб навчання, який вдосконалює навчально-виховний процес та підвищує його ефективність і якість; засіб стимулювання та мотивації учнівської діяльності; інструмент пізнання оточуючого світу та самопізнання; засіб розвитку особистості учня та вчителя; об'єкт вивчення; засіб інформаційно-методичного забезпечення та керівництва навчально-виховним процесом; засіб комунікації з метою обміну досвідом.

З огляду на активне входження ІКТ у життя суспільства, доцільним буде виділити переваги їх використання у сфері освіти, а саме: стимулювання пізнавального інтересу дітей; надання навчально-виховній роботі проблемного, творчого,

дослідницького характеру; розвиток самостійної діяльності школярів; соціальний розвиток особистості дитини; доступ до найсучаснішої інформації; здійснення контролю завдяки різного роду тестуванню; реалізація інтерактивного підходу (у процесі роботи з різним програмним забезпеченням) та ін.

Враховуючи ці позитивні ефекти використання ІКТ в освітньому процесі, можна зробити висновок, що вони сприяють якісному формуванню системи знань, умінь і навичок учасників навчально-виховного процесу.

Проте, поряд із позитивними сторонами використання ІКТ, виникають і різні проблемні аспекти цього процесу:

1) відсутність комп'ютера та доступу до мережі Інтернет у домашньому користуванні певної частини учнів і вчителів (зокрема, у сільських місцевостях);

2) відсутність комп'ютерних класів і сучасного обладнання у значній частині шкіл країни;

3) недостатність часу в педагога для підготовки до уроку з використанням ІКТ;

4) недостатність знань, умінь і практичних навичок роботи з ІКТ у педагога;

5) відсутність робочого часу для самоосвіти педагогів, зокрема для роботи в мережі Інтернет;

6) недостатність знань педагогів у сфері ІКТ, що зумовлює обмеженість їх використання лише з метою демонстрації інформації.

Існує декілька режимів використання ІКТ на уроках:

1) демонстраційний (використовується при демонстрації певного навчального матеріалу для всієї аудиторії);

2) індивідуальний (використовується для організації індивідуальної роботи учнів).

Вищеназвані режими можуть використовуватись на всіх етапах уроку: у процесі перевірки домашньої роботи, актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, закріплення й повторення вивченого, контролю й оцінювання тощо. Зауважимо, що ІКТ не замінюють традиційні методи і прийоми, а наближають методику навчання до вимог сучасності.

З огляду на вищесказане, зростають і вимоги до педагога ХХІ століття. Крім високого рівня професійної компетентності та педагогічної майстерності, освітянин повинен мати: базові знання в галузі сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах; вміння збирати, фільтрувати, накопичувати та систематизувати інформацію; використовувати інформацію для наукової, методичної та педагогічної діяльності; розробляти навчально-методичні матеріали засобами ІКТ; навички самоосвіти та ін.

Основні завдання використання ІКТ педагогами полягають у: модернізації методів і форм організації навчально-виховного процесу; оптимізації змісту навчання; забезпеченні високого сучасного рівня викладання навчального предмету; підвищенні ефективності та якості процесу навчання; реалізації індивідуального підходу; врахуванні психологічних і фізіологічних особливостей дітей та ін.

Сьогодні кожен свідомий учитель має відчувати потребу в необхідності використання ІКТ у своїй професійній діяльності. Адже ці технології дають можливість працювати за принципово новими, сучасними підходами, за яких головним завданням стає не стільки оволодіння сумою знань, скільки розвиток творчої особистості школяра, розвиток умінь і навичок самостійної діяльності, пошуку, аналізу та оцінки інформації. При правильному використанні, ІКТ дозволяють це реалізувати демократично і ненав'язливо.

Для вчителя початкової школи важливою стає інформаційно-технологічна складова його професійної компетентності, що передбачає наявність у особистості здатності: раціонально добирати та свідомо застосовувати різні види ІКТ у процесі вирішення різного роду завдань із досягненням успішних результатів у професійній діяльності та повсякденному житті; постійно підвищувати рівень своєї майстерності у сфері ІКТ, займатись самоосвітою; аналізувати, систематизувати та оцінювати свою діяльність.

Сьогодні науковці та практики ще продовжують пошук ефективних шляхів розвитку в педагогів навичок використання

ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти. Цей процес має ряд особливостей, серед них:

1) організаційні питання системи неперервної освіти, пов'язані з її термінами та періодичністю. Існуюча система, яка передбачає проходження курсів один раз на 5 років, є застарілою і не задовольняє потреби освітян у підвищенні фахової майстерності у зв'язку з постійною появою нової інформації, технологій, тенденцій тощо. Вирішення даної проблеми може полягати у проведенні щорічних спецкурсів, майстер-класів, конференцій із обміну досвідом, вебінарів, семінарів та інших заходів, які матимуть на меті ознайомлення педагогів із інноваціями у сфері освіти;

2) різний рівень компетентності вчителів, їх кваліфікації, ознайомлення та володіння засобами ІКТ. В Україні існують як школи різного рівня і матеріально-технічного забезпечення, так і освітяни. Важливо при формуванні груп на курсах підвищення кваліфікації враховувати ці особливості;

3) готовність педагогічних працівників до використання ІКТ у професійній діяльності. Рівень психологічної готовності до навчання, ознайомлення із сучасними технологіями, наявність навичок роботи з комп'ютерною технікою – усе це важливо враховувати з метою формування змісту навчальних програм курсів і задоволення індивідуальних освітніх потреб учителів.

Враховуючи особливості андрагогічного підходу до організації освіти та психологію навчання дорослих, можна виділити організаційно-педагогічні умови розвитку в педагогів навичок використання ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти: стимулювання розвитку професійної компетентності педагога засобами ІКТ; запровадження системи спецкурсів із навчання вчителів початкової освіти використання ІКТ у професійній діяльності; створення в закладах неперервної освіти системи технологічної та методичної підтримки застосування ІКТ у професійній діяльності; системне використання набутих ІКТ-навичок у педагогічній практиці; участь у відповідних конкурсах, конференціях, семінарах та ін.

Висновки. Підсумовуючи сказане, зазначимо, що використання ІКТ у навчально-виховному процесі початкової

школи відповідає психофізіологічним особливостям молодших школярів, стимулює їх до активного засвоєння знань, розвиває творчі здібності, розширює і осучаснює можливості вчителя, відкриває доступ до найновіших знань світу, надає широкі можливості для самоосвіти, саморозвитку та самореалізації.

Подальшого дослідження потребують форми організації навчального процесу та власне зміст навчальних курсів підвищення кваліфікації освітян у системі неперервної педагогічної освіти.

Список використаної літератури

1. Биков В. Сучасні завдання інформатизації освіти / В. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання / гол. ред. В. Ю. Биков ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України ; Ун-т менеджменту освіти НАПН України. – 2010. – № 1(15).
2. Орос В. Формування ІКТ-компетентності педагога у системі неперервної освіти / В. Орос // Нова педагогічна думка. – 2015. – № 2. – С. 204-206.
3. Покроєва Л. Формування інформативної компетентності як фактор особистісно-професійного зростання педагогів / Л. Покроєва // Нова педагогічна думка. – 2013. – №3. – С. 109-112.

Анна Колижук

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье рассмотрена роль информационно-коммуникационных технологий в современном образовательном процессе, состояние развития у педагогов навыков использования ИКТ в системе непрерывного педагогического образования и организационно-педагогические условия успешности этого процесса.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, система непрерывного образования, профессиональная компетентность, повышение квалификации педагогов, начальное образование.*

Anna Kolizhuk

THEORETICAL ASPECTS OF INFORMATIONAL-COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES USING WHILE UPGRADING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' QUALIFICATION

The state of education in the country affects the lives of its people, their wellbeing and personal development. Today the role of education is quite different from the one in previous centuries. Preparation for life and work in a rapidly changing environment comes at the forefront.

Education should focus on active, developing technologies, aimed on to development of logical thinking operations (analysis, synthesis, comparison, systematization, generalization, specification, etc.); ability to learn, to make decisions quickly, and to adapt to the conditions of life and labor.

Education should be aimed to prospect development of the society. It means that educational institutions must use the latest information technologies. Creation of functional information environment is the main task of modern society. So, the main task is the computerization of educational institutions. Accordingly the teacher's role in this process is changing. And therefore there is the urgent need of teacher accordance with the new requirements of society. One of the ways of elaboration of this question is the active use of information and communication technologies, which provide wide opportunities for development of professional competence of teachers.

The article discusses the role of information and communication technologies in the modern educational process, the state of development of teachers' skills of using ICT in the system of continuous pedagogical education, organizational and pedagogical conditions for the success of this process.

Keywords: *informational-communicative technologies, the system of continuous pedagogical education, the professional competence, the professional development of teachers, primary education.*

References

1. Bykov, V. (2010) *Suchasni zavdannya informatyzatsiyi osvity* [The modern problems of informatization of education]. In: *Informatsiyini tekhnolohiyi i zasoby navchannya: elektronne naukove fakhove vydannya* [Information technologies and learning tools : electronic scientific specialized edition (Eds. Bykov, V.)], No. 1 (15) (in Ukrainian).
2. Oros, V. (2015) *Formuvannya IKT-kompetentnosti pedahoha u systemi nepererвної osvity* [The formation of ICT competence of teachers in the system of continuous education]. In: *Nova pedahohichna dumka* [New pedagogical thought], No. 2, pp. 204-206 (in Ukrainian).
3. Pokroyeva, L. (2013) *Formuvannya informatyvnoyi kompetentnosti yak faktor osobystisno-profesiynoho zrostannya pedahohiv* [The formation of informative competence as the factor of personal-professional growth of a teacher]. In: *Nova pedahohichna dumka* [New pedagogical thought], No. 3, pp. 109-112 (in Ukrainian).

Одержано 16.10.2015 р.